

SOMMARBOKEN

Sammanställning av
ENKÄT 2023

Katarina Larson
Förvaltningen för kulturutveckling
Västra Götalandsregionen

Sommarboken 2023

Bakgrund

Projektet Sommarboken startade 2012 utifrån att flera bibliotek i Västra Götalandsregionen uttryckte en önskan om ett enhetligt material och samlade metoder som stöd i sitt läsfrämjande arbete för barn och unga under sommarlovet. Materialet skulle delas ut till de barn som kom till biblioteket, skapa igenkänning och "rama in" projektet.

Det arbetades fram ett koncept med fokus på lustfylld fritidsläsning för barn mellan 8–12 år. Barnens läsning ska vara kravlös och utan motprestation. Detta gäller än idag samt att deltagande bibliotek arrangerar minst tre Sommarboksträffar. Där ska det litterära samtalet stå i fokus och barnen ska få möjlighet att prata om sin läsning med varandra och en bibliotekarie. Biblioteken ska dessutom utveckla fler metoder lokalt för att locka barnen till läsning.

Medverkande och paket

Under sommaren 2023 medverkade cirka 200 bibliotek/filialer från 20 av Sveriges 21 regioner. Detta innebär att Sommarboken med tiden har utvecklats till ett nationellt projekt. Sen 2017 drivs och projektleds det av Förvaltningen för kulturutveckling, Västra Götalandsregionen. Bland annat ingår det att varje år kan biblioteken beställa ett materialpaket.

2023 bestod paketet av:

- 50 bokpåsar
- 50 skriv/rithäften
- 50 bokmärken
- 50 kluringsfolderar

I år beställdes det 329 paket vilket innebar att det skickades ut 16 450 kit till hela Sverige, ett väldigt bra resultat.

Utvärderingen

Detta är nionde året i rad som en Sommarboksenkät skickas ut till deltagande bibliotek för att sedan sammanställas och analyseras. I år fick vi in 82 enkäter, ungefär 20 fler än förra året. Ett glädjande resultat eftersom det under tidigare år varit ett sjunkande antal svar.

Enkäterna är viktiga för utvecklingen av Sommarboken och dess innehåll. De fungerar som en stor referensgrupp och via svaren får vi den återkoppling som behövs för att möta de önskemål, idéer och tankar som bibliotekarierna och barnen som deltagit kan tänkas ha om den som sommar som gått.

Sen förra året gör vi en enklare form av enkät med färre frågor och enklare sammanställning och analys. Allt för att spara tid både för informanterna och sedan vid analysen av de inkomna svaren.

Alla kursiverade citat som finns med för att belysa texten är hämtade direkt från årets enkät.

Årets tema och metod

Varje år väljs det och tas fram ett nytt tema och fokusområde/metod till Sommarboken. Till detta tas det fram material. Dels det materialpaket som beskrivs ovan, dels nedladdningsbart material för träffarna som ligger på hemsidan sommarboken.se. Tanken är att detta material i olika former ska ge biblioteken både tankar, idéer och ett kreativt lättanvänt underlag så att de på ett enkelt sätt kan arbeta läsfrämjande under sommarlovet trots semestertider och låg personaltäthet.

2022 års tema röstades fram av barn från bokklubbar på Skara stift- och landsbibliotek och Hammarby kvartersbibliotek. Det blev I skuggan av ... Ett mångbottnat tema, som kunde inrymma allt från läskigheter/rysligheter/skräck till att konkret sitta ute i skuggan av ett träd. Vi tänkte dessutom att det kunde inneha en känslomässig dimension som att växa upp i skuggan av någon, som till exempel ett syskon.

Temat har varit en tydlig succé. Enkätresultaten visar att 88 % av biblioteken har arbetat med temat. Mer om detta längre fram i texten.

Tidigare år har vi även haft en metod i fokus för biblioteken att arbeta med. Grundtanken är att metoden ska ha en koppling till temat och innebära en enkel fortbildning för de bibliotekarier som deltar i Sommarboken. Varje sommar ska man få del av något nytt. Men 2022 valde vi ingen metod utan riktade in oss på ett fokusområde som vi valde att kalla Att läsa på fler sätt.

Som alltid hämtas dessa metoder eller fokusområden från bibliotekariernas enkätsvar från tidigare år. Där var det tydligt att det främst är den tryckta boken som visas på sommarens träffar, vilket exkluderar de barn som läser på andra sätt. Vi behöver alla hjälpas åt att lyfta och visa på hur man kan ta till sig text på många olika sätt.

Som ett steg i att fördjupa kunskapen och att göra träffarna mer tillgängliga för alla barn, togs en handbok fram: **Sommarboken funkar för alla.**

Årets tema och metod

Varje år väljs det och tas fram ett nytt tema och fokusområde/metod som kopplas till Sommarboken. Temat är främst riktat mot de barn som deltar medan fokusområdet/metoden är tänkt som en kort fortutbildning för bibliotekarierna.

Denna sommar röstade bokklubben Bubblan från Borås stadsbibliotek fram temat Bland hjältar och väsen och vi hade källkritik/Troll på nätet som fokusområde. Vi anlidade en ny illustratör, Ellinor Richey som med en bakgrund inom serieområdet och spelbranschen gav temat ett nytt uttryck och förtydligande.

Som komplettering till temat tas det fram ett materialpaket för Sommarboksträffarna vars innehåll varierar utifrån tema och fokusområde. Det tas även fram ett nedladdningsbart material som ligger på hemsidan sommarboken.se. Detta material ska ge biblioteken både tankar, idéer och vara ett kreativt lättanvänt underlag för biblioteken så de kan genomföra sommarens träffar. Tanken är att detta material i olika former ska underlätta så att de på ett enkelt sätt kan arbeta läsfrämjande under sommarlovet trots semestertider och låg personaltäthet.

I år hade vi tagit fram och lagt på hemsidan:

- sex olika varianter på loggan
- sex olika bilder på Sommarboken-figurerna
- två frågepromenader på temat hjältar respektive väsen
- boktipsaffisch
- sommaruppdrag som kryssas
- test: vilket väsen är du mest lik?
- mall för att skapa ett eget väsen
- häfte med tips och uppdrag för att hitta spår efter väsen
- pysselinstruktioner och mall för att skapa korpomobil
- bilder på supermjuka hjältar att färglägga
- länktips inför sommarens aktiviteter

Temat har fungerat mycket bra, två bibliotek skriver att det var lite synd med vad som kunde varit två teman i stället bakades ihop till ett. De menade att det var svårt att fokusera på både hjältar och väsen eftersom de är så olika.

Årets metod/fokusområde var källkritik eller troll på nätet. Vi valde detta för att binda samman tema och metod. Det är ett dagsaktuellt och angeläget ämne. Idag är det få barnbibliotekarier som aktivt arbetar med källkritik mot de barn som besöker biblioteket. Ämnet överläts ofta till skolans lärare eller skolbibliotekarier.

Detta ville vi ändra på och anlidade Martin Törnros, mjukvaruutvecklare och UX-designer, som arbetat med flera bibliotek med fokus på källkritik. Han fick i uppdrag att sammanställa sju aktiviteter med koppling till källkritik. Dessa aktiviteter skulle vara tydligt beskrivna med allt från tidsåtgång till efterföljande fördjupningsfrågor. Ett krav var även att aktiviteterna inte var alltför tidskrävande utan kunde hinnas med på en Sommarboksträff på ungefär upp till en timma.

Under tidigare år har det tagits fram flera handböcker med ursprung i Sommarbokens temaområde eller metod, bland annat Sommarboken funkar för alla, för fler titlar se hemsidan www.sommarboken.se

Träffarna

■ Blå	2 %	inga fysiska träffar
■ Orange	17 %	1-2 fysiska träffar
■ Grön	80 %	3 eller fler fysiska träffar

Sett till 2020 års siffror var det tydligt att pandemin påverkade bibliotekens arbete med Sommarboken och hur många träffar de anordnade. Sen dess har antalet träffar gått stadigt uppåt men vi är ännu inte tillbaka på 2019 års siffror.

Vad detta beror på är svårt att säga, kanske är det fortfarande en viss eftersläpning på grund av pandemin. Många bibliotek ser ett minskat deltagande på sina arrangemang efter pandemin, det kan finnas en koppling till det och att antalet arrangerade träffar ännu inte kommit upp i samma antal som 2019.

2023	80 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 18 % 1 – 2 träffar, 2 % 0 träffar
2022	67 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 32 % 1 – 2 träffar, 1 % 0 träffar
2021	66 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 23 % 1 – 2 träffar, 11 % 0 träffar
2020	48 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 27 % 1 – 2 träffar, 25 % 0 träffar
2019	85 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 15 % 1 – 2 träffar

En Sommarboksträff

Hur kan då en Sommarboksträff gå till? En av frågorna i enkäten handlade om just detta och här kommer några olika svar, för varje bibliotek lägger ju upp sina träffar utifrån de förutsättningar just det biblioteket har.

- *”Vi gillade temat i år, jag delade upp träffarna så att de antingen hade fokus på hjältar eller väsen, Det var kul att diskutera fram vilka typer av väsen som är läskiga och inte och vilka kan vi hitta på själva. Och med hjältarna kan man prata om superhjältekrafter, men också om andra typer av hjältar som vardagshjältar. Jag har nyttjat tipspromenaderna (vinster blev läsdagböcker) och barn bli alltid glada över att få påsen och dess innehåll. Kluringhäftet är ju det roligaste!”*
- *”Vi brukar hålla på i mellan 75-90 minuter beroende på bemanning, och upplägget ser då ut såhär:*
 - 1. Hej och välkommen! Presentation av ledarna och dagens program.*
 - 2. Alla får ta en assiett med fika och sätta sig på sin plats igen (macka + festis + kaka).*
 - 3. Vi två ledare ger några boktips på årets tema och visar bokbordet med litteratur medan barnen fikar. Vi passar på att fråga om de läst någon av böckerna och vad de tyckte samt ber dem dela med sig av egna boktips antingen på årets tema eller på något de läst på sistone.*
 - 4. Tipspromenad / Aktivitet. Halva gruppen får gå tipspromenaden och andra halvan stannar kvar i programrummet för att göra en aktivitet. Detta år var aktiviteten att deltagarna fick dra små lappar med olika ord från årets tema ur en korg. Ett väsen (t ex en älva) en plats (t ex en grotta) och ett föremål (t ex en trollstav). Ledaren matar in orden i en AI-bildgenerator och sedan får deltagarna se resultatet och rösta på den bästa bilden som sedan skrivs ut och sätts upp på väggen i programrummet. Efter ca 15-20 min byter vi så att den halvan som gått tipspromenad får göra aktiviteten och vice versa, sedan får de titta på varandras AI-bilder.*

5. Rättning av tipspromenad. Alla deltagare får en sommarbokenväska som present. Dessutom utlottning av 5 bokpriser (från vårt bokprisförråd) bland alla som gått tipsrundan.

6. Tack för idag! 10 min egen tid för att låna böcker i biblioteket innan hemfärd till fritids med cykel, gång eller buss. Alla barn bjuds på isglass när de lämnar biblioteket!”

- *”Första träffen jobbade vi med hjältar och då bakade vi ihop det tillsammans med våra kommunbiologer och gjorde en träff som handlade om naturens minihjältar.
Andra träffen läste vi om väsen och vi på biblioteket hade plockat fram gamla berättelser om mystiska saker som hade skett runt omkring i vår egen kommun. Barnen fick även skapa egna väsen av olika material och göra en utställning på biblioteket.*

Sista träffen hade vi prisutdelning och vi målade även väsen.”

- *”Vi använde ert material till att skapa egna väsen och det var en uppgift som barnen tog på fullast allvar och det blev fantastiska väsen av olika sorter. De fick berätta för varandra och det blev mycket lyckat. Vi använde bland annat smileys till att skapa sagotitlar och sånger det var väldigt lyckat. Pyssel är alltid uppskattat och fågelmobilerna blev så fina.”*

Vi har också utifrån bibliotekens svar satt samman en lista på läsfrämjande metoder som använts i år då de utgått från temat Bland hjältar och väsen.

- Bokbord, skrivarworkshop, högläsning
- Bokbussen kör till turneringar, läger och badstränder. (Uppsökande)
- Lyssnat på lokala sägner, skrivit och ritat egna. (Utställning)
- Skapa AI-bilder, löpsedlar, poesi och fejkade trollnyheter
- Väsenvandring. Leta upp väsen via QR-kod
- Bokfika utifrån sagofigur eller saga
- Röda-masken fest
- Promenadteater
- Bokbingo med bokframsidor
- Guidad tur i urbergsgrottor, trollguld och bokutdelning
- Samarbete med kommunbiolog, naturens minihjältar
- Fokus faktaböcker

Barn på träffarna

Det är alltid intressant att läsa bibliotekariernas reflektioner i utvärderingen kring vilka barn som deltar i Sommarboksträffarna. Många skriver om att det är främst läs- och biblioteksvana flickor som kommer till träffarna och som någon skriver *”att arrangera för denna målgrupp är också viktigt, att de får lov att ta plats och vara i en grupp där läsning ses som något viktigt och coolt.”*

Andra försöker aktivt att nå nya grupper som mer sällan är på biblioteket. En väg kan då vara att göra barnen mer delaktiga och låta dem ta plats och styra. *”Könsfördelningen har varit oväntat jämn. Jag ordnade kickoffen tillsammans med min bokklubb, och de har i sin tur dragit med sig vänner och klasskompisar.”*

Tydligt är att årets fokusområde källkritik på nätet har dragit fler pojkar till träffarna. Genom att biblioteken använt sig av det häfte vi tagit fram i år har fler aktiviteter haft digitala inslag och bland annat handlat om AI. Det är tydligt att temat för aktiviteter och pyssel är viktigt när det gäller att locka andra barn än de som redan har ett läsintresse och kommer för att låna böcker och få nya lästips.

Att samverka med andra verksamheter såsom fritids eller kulturskolan är också ett väldigt bra sätt att nå de barn som inte självmant går till biblioteket. *”Vid vissa träffar samarbetade vi med fritids och har då även nått barn som inte är vana biblioteksbesökare. Annars har de som deltagit varit vana biblioteksbesökare.”*

Det kan även vara så att man tar sig utanför bibliotekets väggar och lastar bibliotekscykeln full med böcker och beger sig till olika fritids, lekplatser, badplatser eller fotbollsturneringar. Strategiska platser utomhus där man kan stå synligt och där det samlas många barn. Under pandemisomrarna var detta ett vanligt och uppskattat upplägg för Sommarboksträffarna. *”De som kom till träffen på biblioteket är de som brukar komma, men en av träffarna var förlagda till stadsparken dit det dök upp många nya barn.”*

Men det är viktigt med information på olika sätt och i olika kanaler för att biblioteken ska nå ut med sin information om Sommarboken och de olika träffarna. Ett viktigt led i detta är kontakten med skolan där man kan nå alla barn samtidigt.

Så här skriver ett bibliotek. *”Vi har haft ett högt deltagande. Flest från de klasser som besöktes innan sommarboken startade på riktigt. Övervägande tjejer. Ganska jämnt fördelade på åldrarna 6-8 år/9-12 år. Ett fåtal tonåringar deltog oxå.”*

Samarbeten

Blå	32 %	Skolan
Orange	29 %	Fritids
Lila	25 %	Annan verksamhet som kulturskola, bokhandel, kulturutövare
Grön	10 %	Anpassad grundskola
Röd	4 %	Lokala idrottsföreningar

Som cirkeln ovan visar så är det främst skolan och fritids som biblioteken ser som viktiga samarbetspartners och satsat på att kontakta. Några bibliotek samverkar endast med skolan medan andra har många kontaktvägar och arrangerar träffar eller inslag på träffar tillsammans med både skola, fritids och lokala idrottsföreningar.

Det finns även svar som beskriver hur biblioteken aktivt sökt upp och besökt olika läger som arrangerats av Majblomman och eller lokala fotbolls- och ishockeyföreningar. Dessa initiativ utgår från hur aktiva biblioteken är i sitt uppsökande arbete både genom att söka upp andra aktörer och att fysiskt närvara på olika arrangemang.

Men det är glädjande att se att den anpassade grundskolan finns med i cirkeldiagrammet vilket visar på att även de finns med i bibliotekens kontaktnät. Det har inte framkommit i tidigare enkäter. Kanhända är det förra årets satsning på bland annat den handbok Sommarboken funkar för alla som innehåller tips och tankar kring hur bibliotek och den anpassade grundskolan kan samverka samt att vi uppmunttrade biblioteken att faktiskt ta kontakt med sin närmaste anpassade grundskola för att se om de var intresserade av Sommarboken på ett sätt som passade dem.

Vem bestämmer

Vem styr upp sommarens träffar på biblioteken runt om i Sverige? Handlar det om youth washing vilket innebär att barn och unga bjuds in för att tycka till i olika frågor men sedan tar man inte deras åsikter på allvar. Får barnen komma till tals på något sätt eller genom någon metod eller är det främst bibliotekarierna som lägger upp planeringen? Deras kompetens är stor men hur vet de vad barnen tycker, tänker och vill ska hända? Hur blir det med barns delaktighet och möjlighet att påverka?

2020 blev Barnkonventionen svensk lag och ska ligga som en grund i all verksamhet som rör barn. I artikel 12 lyfts barns rätt att tycka till om och få möjlighet till att påverka sammanhang och frågor som gäller dem. Det är tydligt framskrivet att de ska ha möjlighet att vara delaktiga. Så det är utan tvekan ett uppdrag som biblioteken har – att släppa in barnen och låta dem vara delaktiga.

Enligt svaren i 2023 års enkät har de deltagande barnen haft en väldigt liten chans att påverka planering, innehåll och utförandet av träffarna. Tyvärr är siffran lägre än förra året. Här finns en stor utvecklingsmöjlighet ute på biblioteken att låta barn få tycka till och delta.

Men ordet delaktighet kan ha flera betydelser. Denna översikt har varit med i tidigare sammanställningar och visar på olika typer av delaktighet. Hämtat från Förvaltningen för kulturutvecklings Kulturskolepedagogdag 2021.

- **Påverkan och inflytande**
Här handlar det om att hitta välfungerande metoder för att låta barn och unga påverka innehållet på träffarna.
Kan barn och unga delta i planering på samma villkor som de vuxna?
- **Vidgat deltagande**
Hur man kan jobba för att nå nya grupper av barn och unga eller att hitta sätt för att överbrygga hinder för deltagande så som avstånd, ekonomi eller funktionsnedsättningar.

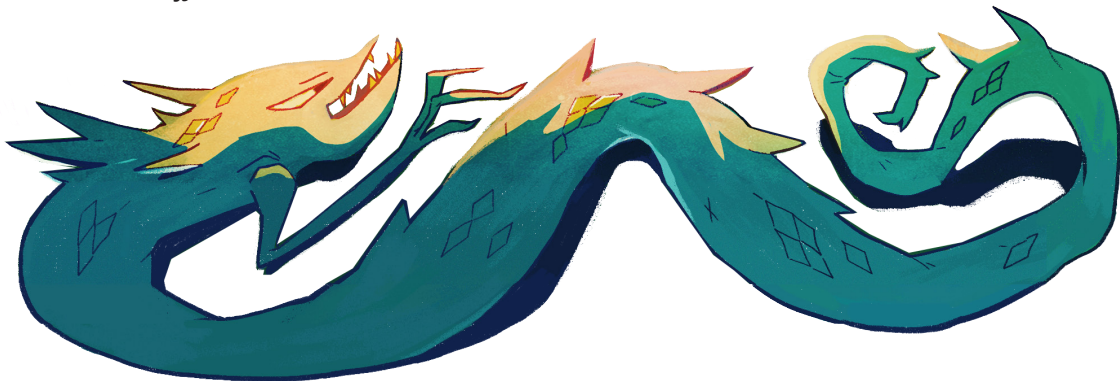
Hur ska vi nå de som inte är med?

- **Känna sig välkommen och lyssnad på**
Ett inkluderande förhållningsätt som visar att biblioteket/Sommarboken/träffarna är en plats för just det här barnet, just den här individen – att ge förutsättningar för delaktighet.

Källa: (<https://www.vgregion.se/f/kulturutveckling/regional-utveckling-och-tjanster/barn-och-unga/kulturskolan/kulturskolepedagogdagen/material-fran-kulturskolepedagogdagen-2021/>)

Men det finns bibliotek som aktivt tänkt på hur de kan få med barns röster i upplägget av Sommarboksträffarna. Då handlar det om att de har utgått från barnens utvärderingar av förra sommarens träffar när de planerat kommande sommar. Det finns fler exempel som att barnens fått rösta om olika upplägg, bibliotekets bokklubbar fått ta en aktiv roll och tycka till och ibland vara med och arrangera. Eller som nedan:

”Ja, vi hade en förslagslåda i biblioteket under våren där våra besökande barn fick komma med förslag till sommarens aktiviteter. Förslagen fick sedan ligga till grund för och inspirera våra träffar.”

2023 års material och illustrationer

Utifrån svaren i enkäten har årets tema Bland hjältar och väsen varit väldigt uppskattat. Det fanns mycket litteratur och ett stort och gediget material på sommarboken.se att tillgå kopplat till temat. Många har därför utgått från temat när de planerat sina träffar inför sommaren.

”Vi gillade temat, mycket att tala om när det kommer till både hjältar och väsen.”

Den enda kritik som framkommit är att de skulle ha kunnat vara två teman just för att det fanns så många ingångar och material att arbeta med. Någon skriver också om att för vissa barn var det svårt att greppa en del av temat. De tänkte direkt bara på superhjältar, många visste inte vad väsen var eller att riktiga människor kan vara superhjältar.

För att förnya och uppdatera Sommarbokens visuella uttryck valde vi att till Sommarboken 2023 anlita en för oss ny illustratör, Ellinor Richey. Hon har en bakgrund som bland annat serietecknare och jobbar idag inom dataspelsbranschen.

Ellinor fick i uppdrag att ta fram en färgskala och ett antal figurer som enskilt och tillsammans i grupp skulle förmedla en bild av temat och en känsla av sommar. Illustrationerna finns med på olika platser i denna sammanställning.

Det blev ett väldigt lyckat drag för bilderna har gjort succé. I princip varje enkät nämns och skrivs det om hur tilltalande, fina, fantasifulla och inspirerande de är. De lyfter materialet och möter målgruppens ålder och smak.

”Härliga illustrationer! Stor skillnad från tidigare år då det inte känts åldersanpassat. Fortsätt så!”

Dessa illustrationer har funnits för nedladdning i olika format på Sommarboken.se och biblioteken har främst använt dem vid marknadsföring, på affischer, programblad, pins och i sociala medier. *”Jag upplevde illustrationerna som kul och inte för barnsliga. Vi har använt illustrationerna och färgskalan i utformningen av våra affischer och programblad.”*

Ett bibliotek skriver om hur de hittat ett användningsområde för illustrationerna i deras digitala sommaräventyr vilket fungerade mycket bra.

I övrigt skriver biblioteken om att årets frågepromenader varit väldigt populära. De fungerade bra för målgruppen och användes bland annat på träffarna. På många bibliotek hängde de uppe hela sommaren inomhus men även utomhus men då med QR-koder. Många barn deltog och blev glada för sina diplom.

Dessa frågepromenader är årligen återkommande men med olika frågor eftersom de kopplar an till det årets tema. Det är en utmärkt självgående aktivitet som finns tillgänglig hela sommaren och endast kräver en minimal arbetsinsats från bibliotekets personal.

Som stöd för arbetet med källkritik togs det fram sju aktiviteter med olika svårighetsgrad som på olika sätt knöt an till fokusområdet och även AI. Detta häfte kan vi se har laddats ner många gånger på Sommarboken.se och de olika övningarna har använts flitigt på bibliotekens träffar.

”Kul med digitala aktiviteter som samtidigt är interaktiva och samarbetsinriktade.”

I årets Sommarbokspaket gjordes det en stor förändring, festivalarmband som funnits med under många år byttes ut mot en skrivbok.

Det var efter att bibliotek och referensgrupper signalerat om att festivalarmbanden inte användes eller var relevanta för de barn som deltog i Sommarboken. Vi valde då att till sommaren 2023 testa att ersätta dessa armband med en skrivbok som skulle kunna användas på träffarna för boktips och olika varianter på skrivande.

I enkäten framgår det att på flera bibliotek saknade barnen armband. "Saknade också festivalarmbanden då jag haft barn som faktiskt samlat och haft över flera år:" Andra skriver att det tyckte det var ett bra och uppskattat med en skrivbok istället för festivalarmband.

Årets bokpåse var himmelsblå med ett tryck av Sommarbokens logga och en häftig grön drake som Ellinor illustrerat. I enkätsvaren fanns många som lyfte fram och lovordade den: *"Påsen är den snyggaste på länge.", "Påsen var mycket populär!", "Jättefina påsar."*

Många skriver även positiva kommentarer gällande det material som kunde skrivas ut från hemsidan. De tycker att pysselmaterialiet inklusive färglägg ditt väsen var väldigt användbara. Så även boktipsaffischen.

"Jättebra material! Handfast och extremt tydligt hur man skulle använda det. Bästa hittills."

De menar också att det är kul och uppskattat med stor variation och många olika sorters tips på vilka material och aktiviteter man kan använda på träffarna. Ofta modifierar biblioteken tipsen till en form som passar just för dem och det kan leda till utställningar eller andra sätt för barnens att bli delaktiga i biblioteksrummet. Ett önskemål som framkommit är en önskan om någon mer självgående aktivitet som frågepromenaden.

Många är nöjda med upplägget och använder allt vi erbjuder och betonar att det verkligen underlättar arbetet för dem att producera innehåll för Sommarboksträffarna och marknadsföringen. *"Hela detta koncept är så bra och underlättar för vår planering. Vi har använt det mest till våra olika aktiviteter. Mycket uppskattat av både oss och barnen."*

Men det finns invändningar. Någon tycker materialet är för de yngre barnen. "Anser att mycket upplevs som för barnsligt." Andra har en helt motsatt åsikt. *"Vi tyckte att materialet såg jättefint ut, men sedan visade det sig att yngre barn kom på våra träffar så det var svårt att använda det."* Detta visar tydligt på svårigheten att göra alla nöjda även om vi har det som målbild.

Bibliotekens arbete med Sommarboken

Varje år har vi i enkäten med frågan *Hur skulle Sommarboken kunna förbättras och utvecklas på ert bibliotek?* Tanken är att frågan ska uppmuntra bibliotekarierna till att tänka efter och reflektera över hur och vad de kan ändra eller stärka i sitt arbete inför nästa sommar.

Genom åren har det i analysen av enkäten visat sig att det ofta är samma områden som återkommer och som biblioteken själva ser att de behöver utveckla och/eller där de behöver göra en förändrad insats.

Två områden sticker ut eftersom de oftare än andra lyfts fram. Det handlar om att öka *samverkan* och att låta barnen vara mer delaktiga i träffarnas upplägg.

Samverkan/upsökande

För att nå ut till fler barn och andra barn än de som ser ett biblioteksbesök som självklart gäller det att arbeta uppsökande och på olika sätt samverka med andra verksamheter som skola, fritids, idrottsföreningar med flera. *"Mer samarbete med andra verksamheter för att nå ännu fler barn."*

För bästa resultat räcker det inte med att skicka ett mail med information till närliggande skolor utan då krävs det att man personligen tar kontakt med skolans skolbibliotekarie eller själv kommer till klasserna och berättar om Sommarboken och sommarens träffar.

Marknadsföring

Bibliotekarierna har en stor kunskap kring läsfrämjande och att planera kul och intressanta träffar men de glömmer ibland bort vikten av att få ut informationen till de som är den tänkta målgruppen. *"Bättre digital närvaro hade behövts."*

Detta leder till att det är färre har vetskap om arrangemangen och då har sämre möjlighet att komma. *"Vi behöver bli bättre på att marknadsföra att vi har Sommarboken."* Förvaltningen har tagit fram en guide för marknadsföringen med allt från förarbetade underlag till lokalpressen till tips på hur biblioteken kan tänka kring när och var insatser som annonsering bäst görs.

Kommunikationsguide Sommarboken

Vi har även plockat ut och uppdaterat det kapitel som handlar om pressmeddelanden. Sprid Sommarboken - råd kring att skriva pressmeddelanden.

Metoder

Det finns alltid önskemål om fler metoder och tips kring hur det praktiska läsfrämjandet kan utformas. *"Sommarboken är ett bra sätt att komma på nya uppslag och ta fram ny verksamhet; en inspirationskälla helt klart!"*

Men under jakten på nya roliga och spännande upplägg och metoder får man inte glömma att direkt efter sommarens slut göra en utvärdering både med kollegor och deltagande barn om vad som fungerade och inte. Kanske kan metoder återanvändas eller bara justeras. Eller så är det under sommaren man kan våga testa nytt och ta ut svängarna. *"Vi gör mer kreativa/annorlunda aktiviteter kopplat till Sommarboken."*

Träffarna

De bibliotek som deltar i Sommarboken förbinder sig bland annat att ha minst tre träffar. Förslagsvis:

1. Juni - uppstart i anslutning till skolavslutningen
2. Juli - träff i mitten av sommarlovet
3. Augusti - avslutning när skolorna börjat igen.

Det finns självklart undantag som för vissa bibliotek innebär färre träffar. Men det har visat sig att fler träffar än de tre obligatoriska är bättre och lockar fler barn. Barnen har då lättare att komma ihåg att något händer på biblioteket och tar sig dit.

"Nästa gång vi beställer sommarboken kommer vi genomföra alla träffar under 1 vecka, fem dagar i rad." Men det kan vara svårt att arrangera fler träffar i semestertider. "Vi har svårt att hitta tid till att lägga två träffar tidigare eller senare. Här resonerar vi om hur vi skulle kunna lösa det så att det gynnar barnen bättre. Vi har ingen bra lösning i dagsläget."

Det är även viktigt att tänka på var man har träffarna och då fundera över var sommarlovslediga barn rör sig och försöka planera in någon eller alla träffarna där. Man får inte heller glömma vikten av att ha ett genomarbetat program som lockar många barn. *"Göra ett bra förarbete och ha en röd tråd genom alla träffar. Vi gick all in på temat och det märktes."*

Deltagarna

Vilka kommer till träffarna? Hur kan man få fler barn att komma till biblioteken och delta? Påverkar upplägget med förhandsanmälningar deltagandet, så att barn med mer engagerade föräldrar har en större möjlighet att närvara?

Ett biblioteks resonerar: "Tidigare har vi haft mer öppna event också utomhus som kanske kan ha fungerat som inkörsport för någon, men då har det också blivit mer lek och ostruktur och svårt att nå fram med det läsfrämjande budskapet, så en blandning mellan båda kanske vore bra."

Någon skriver om att de funderar på vilka åldrar de ska vända sig till och då även anpassa upplägget utifrån det. Andra skriver om att de även vill att Sommarboken ska omfatta även yngre åldrar som 6–7 åringar. Vilket inte är en målgrupp som det nationella projektet vänder sig till.

Delaktighet

Många skriver om att de behöver jobba mer enligt barnkonventionen och utveckla arbetet med att öka barns delaktighet både i planeringsarbetet av Sommarboken och även på sommarens träffar.

"Vi skulle kunna involvera barnen på fler sätt- att de fick vara med och utforma en aktivitet t.ex. Utveckla nya läsaktiviteter hade också varit roligt."

Personal

Det är svårt med personal under sommaren men det är viktigt för träffarna att de som tar emot barnen är engagerade och positiva. "Vi har hittat ett bra arbetssätt som vi vill arbeta in i arbetsgruppen."

På vissa bibliotek har de haft extra personal som haft möjlighet att mer engagerat kunnat jobba med Sommarboken och då utvecklat deras upplägg. *"Viktigt med bra samarbete med andra bibliotek i närheten för att utbyta erfarenheter och inspirera varandra."*

Något bibliotek skriver också om orosmoln som för dem kommer att innebära neddragningar gällande personalstyrka och lägre budget vilket troligtvis kommer att påverka nästa års aktiviteter och träffar.

"Vi skulle behöva vara fler personer som tar emot barnen. Med alla olika aktiviteter vi erbjuder räckte inte händer och huvud till. Svårt att lösa dock. Alternativet är ju att minska på antalet aktiviteter vi erbjuder på själva träffarna, men vi tror också att det är det som gör att det är uppskattat. Alla hittar något de kan göra."

Utvecklingsområden för Förvaltningen för kulturutveckling

Sommarbokens årliga enkät är projektledningens väg för att kunna lyssna in och få del av vad de deltagande bibliotekens tankar och åsikter. En viktig kanal för att utveckla och leda Sommarbokens innehåll framåt.

Det finns en enkät-trötthet i samhället idag men den tycks inte ha drabbat de bibliotekarier som arbetar med Sommarboken. I år skickade vi ut enkäten till 140 adresser och fick in 82 svar, vilket är fler än förra året. Svaren som inkommer läses och analyseras av projektledningen och resultatet påverkar tydligt Sommarboken 2024.

Här kommer ett axplock av bibliotekens svar i löpande text utifrån olika rubriker.

Allmänt

- Underbart med serverat material!
- Tycker det är bra!!!
- Det har varit bra i år. Roliga aktiviteter i häftet och bra material i påsen
- Tycker det är bra nu. Pysel verkar vara uppskattat
- Tyckte nog att materialet uppfyllde alla mina önskningar i år. Lätt att använda, inbjudande teman och illustrationer, färdiga tips på aktiviteter osv
- Tycker det är bra. Får inte vara för mycket
- Det här är väldigt lyxigt och tacksamt att få del av detta fantastiska material!
Så bra jobbat!"

Innehållet i paketet

- Bokmärket i år var inte så roligt utformat. Många saknade armbandet
- Skulle gärna se att det gick beställa mindre antal i paketet. Vi är en liten kommun och paketen är alldeles för stora till antalet
- Hade gärna fått följa med en penna till rit/skrivboken
- Bra material i paketet!
- Påsen skulle kunna innehålla festivalarmband, nyckelknippa, vattenflaska, nyckelring eller liknande

- Det hade varit roligt med någon mer pryl, typ ett armband eller en penna, för att locka de som kanske drar sig för att ta en Sommarbok
- Gympapåsarna går alltid åt och det känns som det är kul och fina grejer som de kan få med sig i påsen
- Själva påsarna har varit väldigt uppskattade, men exempelvis kanske en penna hade varit en bra idé om ett rit/skriv-häfte skickas med
- Nu tycker jag att materialet har blivit mycket roligare och bättre! Men skulle ändå vilja ha ett mer lustfyllt och snyggare pysselhäfte
- Mycket nöjd att armbandet har ersatts med häfte
- Många har saknat armbanden hos oss
- Vi vet inte hur barnen har använt materialet i sommarbokenpåsarna men några idéer på ändringar kan vara pennor så att barnen direkt kan pyssla i sina häften
- Illustrationerna hade blivit perfekt som klistermärken eller pins. Hade gärna fått vara mer förslag på pyssel för olika åldrar. Vi tyckte att många av aktiviteterna var för skolanpassade och passade inte in i som en aktivitet på vårt bibliotek eller den målgrupp vi riktade oss till
- Mer kopplat till läsning. Kan det vara fler tävlingar med bokpriser? Give aways som är mer kopplade till böcker än påse och pysselhäfte - t.ex läsdagbok, penna, böcker
- Fler bokstickor
- De flesta var nöjda med innehållet i paketet
- Roligt att ha material som kan användas år efter år, som till exempel vimplarna

Material på webben

- Jag tyckte att det var ganska svåra och lite halvkonstiga frågor på tipspromenaden. Den andra som kom ut var bättre
- De färdiga tipsrundorna är alltid roliga och populära men vi brukar ibland vilja ändra lite på frågorna. Vissa frågor brukar upplevas som för lätta för våra deltagare
- Fler enkla pyselförslag med tydliga instruktioner och uppskattad tidsåtgång.
- Affischen med era boktips kunde följa med som en liten flyer också så att de får med sig en massa boktips hem
- Kanske ha med ett boktipshäfte-tips på bra sommarläsning för olika åldrar, med i Sommarbokenpåsen
- Har även gillat rollspelet ni hade en annan gång! Superkul verkligen! Kanske lite mer sånt material?
- Superbra material på nätet, tydligt och bra. Bra att man kan skriva ut det man önskar
- Från er sida tycker jag det mesta är tydligt! Men ett tips är att kanske trycka upp enklare bokrecensions papper att skicka med, vi gjorde egna som vi satte upp på biblioteket
- Material anpassat för lite äldre än lågstadiet

- Hade gärna fått häftet med aktiviteter tidigare så att man kunde planera träffarna i detalj lite tidigare
- Gärna även material för 6-7 åringar, bra vid samarbeten med fritids

Kommunikation

- Vi har försökt att dela filmklipp på Facebook med boktips på temat som vi fått, men det fungerar inte. Det skulle bli ännu bättre om vi verkligen kunde dela mer digitalt för att sprida information om aktuella temat
- Det skulle vara toppen om bilder och material släpptes lite tidigare. Vi brukar marknadsföra med video på vår youtubekanal och det blir alltid tajt att få ihop den innan sommarlovet. I år hann vi tyvärr inte få materialet i tid för att ha med det i videon. - men förstår att det kanske är svårt!
- Den nya illustratören och karaktärerna var ett verkligt lyft! Mer sånt!
- Om ni fortsätter att skapa egna figurer utifrån temat (vilket jag egentligen tycker var en jätterolig aktivitet) så skulle jag önska en liten bakgrundshändelse om barnen sedan kan spinna vidare på. För min grupp blev det svårt att börja med bara bilder – men där kunde jag också ha improviserat bättre och gett dem mer stöd än vad jag hann med
- Har ibland saknat snygga illustrationer som finns i infoblad m.m. som man gärna hade velat ha även frilagda för att kunna använda i egna affischer om det hade varit möjligt. Annars jättefina illustrationer i år!
- Fortsätt jättegärna med illustrationer av figurer/karaktärer, det var mycket användbart
- Gemensamt Facebookinlägg (riktat till föräldrar) som vi kan dela i olika lokala Facebookgrupper hade varit toppen
- Webben tror jag inte barn besöker. Skulle det kunna vara enbart en infosida för vuxna?
- Bra kommunikation
- Önskar tips på hur olika kommuner når ut till barnen då jag märkt en svårighet med att locka barn till biblioteket i Strömstad. Vore bra med tips på hur jag fångar barnens intresse
- Vi tyckte det var tråkigt att det inte var någon ambassadör i år, då vi ju de senaste åren har bokat in författaren till vår invigning

Webbinarier/inspirationsdagar

- Superbra inspirationsdag om läsning i våras
- Det har varit extra bra med mycket material att hämta, liksom de digitala träffarna inför Sommarboken
- Jag tycker att inspirationsträffar o material är väldigt bra

Metoder

- Jag tror att många skulle tycka att det var kul med någon typ av läsutmaning eller liknande, som finns i andra delar av landet - alltså att man får en bok om man läst tex fem böcker. Jag vet att sommarboken i er version vill undvika krav och prestation osv, men många barn tycker faktiskt att det är roligt och sporrande
- Utöver det vore det tacksamt med mer material som man kan använda på träffarna. Vi uppskattade Birdescape-spelet i år och även pysselmallarna. Mer sånt! Vi brukar spela kahoot! också, där skulle ni kanske kunna förbereda ett quiz?
- Tycker att det senaste året inneburit en stor utveckling, och hoppas på att ni fortsätter i samma anda
- Tycker att det är kul om aktiviteten kopplar till en bok som det digitala escape roomet gjorde. Det var en succé. Och kanske blev barnen intresserade av boken Det är bra att tänka på att alla bibliotek inte kan ha särskilt långa träffar åt gången och kanske aldrig fler träffar än tre. Metoder som kräver en dag eller bara en hel eftermiddag är inte aktuella för många av oss att använda oss av Metoder som går att använda på flera sätt, kanske i sin helhet och under en hel dag, eller som det går att plocka godbitar ur som kan rymmas under en träff på en timme är jättebra

Sommarboken och helheten

■ Röd	52 %	Betyg 5
■ Lila	36%	Betyg 4
■ Grön	10 %	Betyg 3
■ Orange	2 %	Betyg 2
■ Blå	1 %	Betyg 1

Diagrammet ovan visar hur bibliotekarierna upplever projektet Sommarboken och dess helhet. Utifrån skalan 1 till 5, där 1 betyder inte bra och 5 betyder mycket bra, fick de ange vad de tycker om projektet Sommarboken. 88 % av de som svarat anser att Sommarboken

är värd betyg fyra eller fem. En viktig och glädjande siffra som visar på att vi arbetar åt rätt håll och är relevanta för vår målgrupp.

Även om Sommarboken tydligt förespråkar den fria läsningen på fritiden dyker det varje år upp önskemål om att vi ska jobba med och arrangera läsutmaningar. *”Jag tror att många skulle tycka att det var kul med någon typ av läsutmaning eller liknande, som finns i andra delar av landet – alltså att man får en bok om man läst tex fem böcker. Jag vet att sommarboken i er version vill undvika krav och prestation osv, men många barn tycker faktiskt att det är roligt och sporrande.”*

Det är inget fel på läsutmaningar, det är en metod som passar vissa barn. Oftast är det de barn som är duktiga på att läsa och som läser snabbt och mycket. Men det måste finnas alternativ till den tävlingsinriktade läsningen och där alla barn inkluderas och kan hitta sin egen väg till att bli läsare. till de som är den tänkta målgruppen. *”Bättre digital närvaro hade behövts.”*

Detta leder till att det är färre har vetskap om arrangemangen och då har sämre möjlighet att komma. *”Vi behöver bli bättre på att marknadsföra att vi har Sommarboken.”* Förvaltningen har tagit fram en guide för marknadsföringen med allt från förarbetade underlag till lokalpressen till tips på hur biblioteken kan tänka kring när och var insatser som annonsering bäst görs.

Kommunikationsguide Sommarboken

Vi har även plockat ut och uppdaterat det kapitel som handlar om pressmeddelanden.

Sprid Sommarboken – råd kring att skriva pressmeddelanden

Sammanfattande slutord

Utvärderingen för 2023 års Sommarbok visar på ett lyckat resultat. Biblioteken är i stort sett väldigt nöjda med temat, fokusområdet och allt material vi tagit fram, både det som fanns för nedladdning på webben och det vi tagit fram för Sommarbokspaketen.

Det var många bibliotek som beställde material, deltog och dessutom ett flertal som svarade på årets enkät. Detta visar på ett engagemang från bibliotekens sida och att projektledningen arbetat i rätt riktning. Viktigt är att ta vara på de åsikter och tankar ifrån enkätsvaren som kan utveckla Sommarboken 2024 till att bli ännu bättre.

De finns en stor enighet gällande Ellinor Richeys illustrationer vilket framkommit i olika bibliotekssammanhang samt enkätsvaren här. Det handlar då om positiva omdömen, beröm och att detta nya uttryck har lyft Sommarboken 2023 och årets tema Bland hjältar och väsen.

Hennes ordbilder med de fyra hjältarna har laddades ner flitigt från hemsidan, sommarboken.se, och ligger på andra plats vad gäller allt material som kan skrivas ut från Barnens biblioteks webbplats. Även andra delar av Sommarbokens material ligger högt upp på den utskriftslistan, som till exempel det aktivitetshäfte som kompletterade årets

fokusområde Källkritik/Troll på nätet. Vi valde detta område för att fler barnbibliotekarier på folkbibliotek ska ta sig an området källkritik och då ha ett material att utgå från. Oftast lämnas detta till skolan och/eller skolbibliotekarien.

Efter tre somrar med hinder i form av corona och begränsad möjlighet till att arrangera träffar var det sommaren 2023 dags för biblioteken att gå "all in" och fixa träffar. Men vad vi ser i enkäten är att så är inte fallet ännu men förhoppningsvis är det tillbaka till 2019 års siffror under 2024.

Noterar däremot att färre skriver om träffar utomhus vilket är överraskande för dessa träffar och alla uppsökande aktiviteter var framgångsrika sätt att möta andra barn än de som själva hittade till biblioteken. Alla metoder och vägar för att nå andra målgrupper än de som redan är biblioteksvana måste prioriteras.

I svaren framgår det även att inför och under sommaren 2023 har färre barn varit delaktiga i Sommarbokens upplägg än tidigare år. Men när biblioteken funderar kring sin egen insats gällande Sommarboken står barns delaktighet högst upp på agendan.

En sista kommentar

"Vi tycker att det är värdefullt för barnen och ett fantastiskt koncept. Lättarbetat och ger stor utdelning. Många barn som blir intresserade och nyfikna. Det blir en positiv push för läsning över sommaren. Att det är ett kravlöst läsande som uppmuntras är bra."